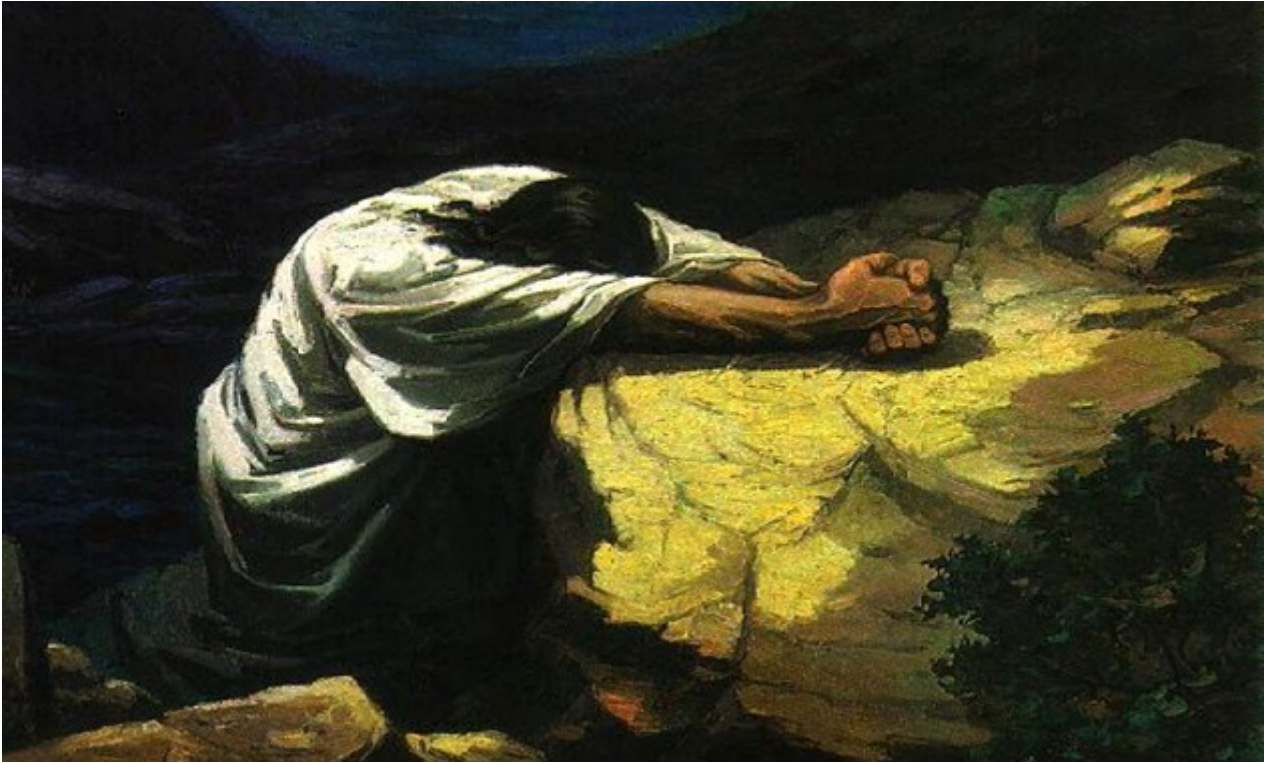

Η προσευχητική ενάργεια και η προσομοίωση της Αλήθειας

Ορθοδοξία / Θρησκευτική ζωή

Δημήτριος Λυκούδης, Θεολόγος - Φιλολόγος, ΜΑ. Χρ. Αγωγής και Ποιμαντικής

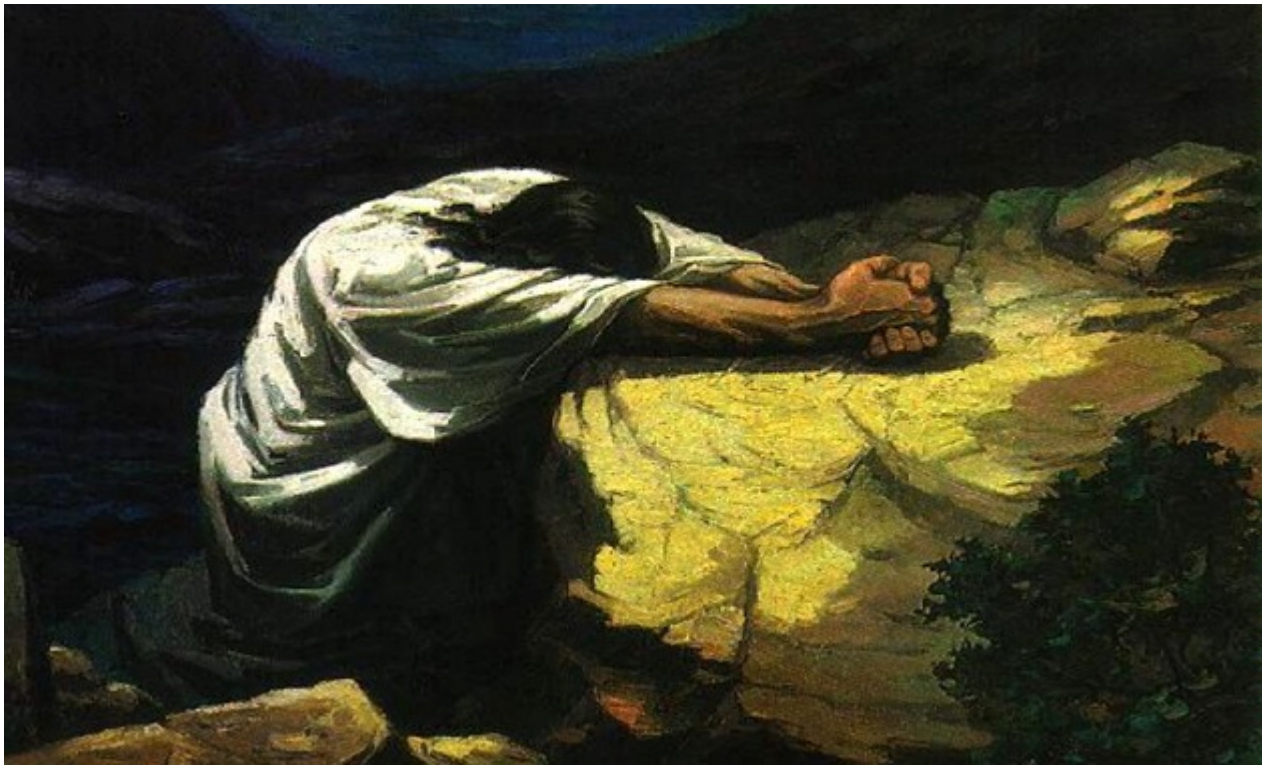

Η προσευχητική ενάργεια

και η προσομοίωση της Αλήθειας

Η προσπάθεια του ανθρώπου στο μεταμοντέρνο κόσμο συνοψίζεται στην εναγώνια αναζήτηση της ταυτότητάς του. Ο καθημερινός αδυσώπητος βομβαρδισμός πληροφοριών, δεδομένων και μηνυμάτων μέσω των ΜΜΕ, αποστέρησε το δικαίωμά του να ελέγχει και να διακρίνει την πραγματικότητα από την προσομοίωση[1] της πραγματικότητας, το αληθινό από το ψεύτικο, το άγιο και ιερό από το ανίερο και βέβηλο. «Η προσομοίωση υποκρίνεται ότι ακολουθεί την οντολογία της αλήθειας, στην πραγματικότητα όμως δεν υπάρχει ούτε πραγματική αλήθεια της πραγματικότητας, ούτε πραγματικότητα της αλήθειας για τον προσομοιωμένο κόσμο. Το σκάνδαλο έγκειται στο ότι η προσομοίωση ενώ δεν πιστεύει στο Είναι της αλήθειας, άρα στην οντολογική αυθεντικότητα της πραγματικότητας, κατά βάθος προσποιείται ότι πιστεύει, ενώ στην πραγματικότητα αποκρύπτει έντεχνα

την άμετρη απιστία της»[2].

Η πραγματικότητα της μετανεοτερικότητας είτε ως υπαρκτή κατάσταση είτε ως αντανάκλαση της οντολογικής της υπόστασης αποστερεί την ελευθερία του προσώπου[3] και καταδικάζει τον άνθρωπο στον εγκλωβισμό της ίδιας της αυτοδέσμευσής του. «Η πνευματική ελευθερία και η ατομική προσωπικότητα του κάθε ατόμου, η ανεπανάληπτη προσωπικότητά του θα έπρεπε να εξαφανιστούν μέσα στη διάσταση του μαζικού και απρόσωπου στοιχείου»[4]. Αποδυναμώνεται και αποδομείται η ελευθερία του νου και της κριτικής σκέψης διότι καταλιμπάνεται κάθε αναφορά σε αξίες και ανώτερες πνευματικές αρχές, με αποτέλεσμα ο άνθρωπος να αρκείται σε ημίμετρα και υποκατάστατα, σε ανούσιες απεικονίσεις απλών καθημερινών συμβάντων, τα οποία όμως περιχαρακωμένα στην επίπλαστη γοητεία της εικόνας που προωθούν τα ΜΜΕ αδυνατούν να θεαθούν τον μυστηριακό -λειτουργικό χαρακτήρα της κτίσης. «Τίποτα μεγάλο ως πνεύμα, ανώτερη ιδέα, μεγάλη τέχνη δεν μπορεί να υπάρξει εντός των σύγχρονων δυτικών ΜΜΕ, διότι δεν έχει την ανώτερη αφαίρεση του πνευματικού στοιχείου, η οποία έχει απολεσθεί εντός της προσομοίωσης. Επειδή η Simulation του κόσμου έχει γίνει πραγματική, η πραγματικότητα πλέον δεν υπάρχει καθ' εαυτή, παρά προσομοιωμένη. Αυτή είναι η ύψιστη ψευδαίσθησή της»[5].

Η εικονοκεντρική - εικονοπλαστική επιβολή και κυριαρχία των ΜΜΕ και γενικότερα της τεχνολογίας έφθασε σε τέτοιο σημείο ψευτοθέασης και ψευτεπίφασης της «προόδου», ώστε να αναιρεί και να υπονομεύει την ίδια την αναγκαιότητα των πολιτισμικών διατάξεων, την ιδιαίτερη συμβολή τους στην

ανάπτυξη και ευημερία της κοινωνικής αρμονίας και συνοχής του κόσμου ολόκληρου. «Για τις αλλαγές που επιφέρει η τεχνολογία, αυτή η εγγενής αισιοδοξία γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης από επιχειρηματίες, οι οποίοι εργάζονται σκληρά με σκοπό να εμφυσήσουν στον πληθυσμό μια γενική και αόριστη αισιοδοξία, ακριβώς επειδή γνωρίζουν ότι είναι οικονομικά ασύμφορο να αποκαλύψουν το τίμημα των τεχνολογικών αλλαγών. Θα μπορούσε, βέβαια, να ισχυριστεί κανείς ότι αν υπάρχει κάποια συνωμοσία, τότε πρόκειται για έναν πολιτισμό που συνωμοτεί εναντίον του ίδιου του εαυτού του»[6].

Παρ' όλο όμως την «αυτοθέαση της διαλεκτικής του εγώ»[7] που τα ΜΜΕ πρεσβεύουν, πρέπει να παραδεχθούμε ότι «τά πάντα επί τή βάσει τής ένσαρκώσεως προσφέρονται και γίνονται δι' ένα ώρισμένον ανώτερον σκοπόν, τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος εἰς τό φῶς τής ένσαρκώσεως καλεῖται νά γίνη φορεῦς, δυναμικός συνεργάτης τοῦ Δημιουργοῦ καί ένσαρκωθέντος έντός της ἱστορίας Λόγου»[8].

Αυτός ο ανώτερος σκοπός δεν είναι άλλος παρά η επάνοδος του ανθρώπου «εις το αρχαίον κάλλος», η προσέγγιση του θείου μέσω της ασκητικής διάστασης της προσευχής και της αποταγής του ψευδοειδώλου και του μετανεοτερικού θεάματος[9].

Κάθε επαναπροσδιορισμός του ανθρώπου προς τον Δημιουργό καθιστά το ανθρώπινο πρόσωπο πραγματικά «παγκόσμιο», όχι μόνο επειδή φέρει το «κατ' εικόνα καί καθ' ὁμοίωσιν», αλλά κυρίως επειδή «ὡς κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ πλάσμα ἔχει τή δεκτικότητα νά δεῖ ὡς συνολική ὕπαρξη τόν Θεό, νά τόν γευθεῖ, νά συζήσει μαζί του, νά μεταμορφωθεῖ καί νά μεταβληθεῖ σέ θεῖο κάλλος»[10]. Η επικοινωνία μετουσιώνεται σε κοινωνία στο ποσοστό που ο άνθρωπος κοινωνεί της αγάπης και της ενσάρκωσης. Ο ίδιος ο άνθρωπος καθίσταται καθολικός και παγκόσμιος, στο ποσοστό ακριβώς που κοινωνεί ως μέθεξη στο Σώμα του Χριστού, στο ποσοστό που δύναται να αφουγκράζεται, μέσω της προσευχής, τις ιδιαιτερότητες της οντολογικής του υπόστασης. «Ὁ Χριστός διά νά γίνη πραγματικότης ὡς ἰδικός μας, πρέπει νά θεωρηῆται ὑφ' ὑμῶν ὡς ένσαρκωθεῖς καί ἀνήκων περισσότερο εἰς τούς ἄλλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δι' ἡμᾶς ἐμφανίζονται ὡς μή ἔχοντες σχέσιν μετ' αὐτοῦ. Incognito ένσαρκοῦται ὁ Σαρκωθεῖς εἰς δυναμικᾶς μορφᾶς ἀπανταχοῦ ὡς σκοπός τής ἀνθρώπινης ἐνέργειας. Ἀναμοχλεύει διά τής ένσαρκώσεως τήν ἱστορίαν καί δίδει περιεχόμενον εἰς αὐτήν καί σκοπόν. Ὅλοι αἱ θρησκεῖαι, ὅλοι οἱ πόθοι δηλαδή τοῦ ἀνθρώπου νά έννοήση καί πλησιάση μίαν ἀνωτέραν δύναμιν, ένσαρκοῦνται εἰς τήν ένσάρκωσιν τοῦ Λόγου μέσω τής ἐπιθυμίας τοῦ Θεοῦ νά πλησιάση τώρα Αὐτός τά πάντα καί τούς πάντας»[11].

Η προσευχή δεν είναι φαινόμενο στατικό, αποκύημα παρωχημένων εποχών. Είναι καθολικό και πανανθρώπινο γιατί είναι «έγγενές»[12] και εμφυτευμένο στην ψυχή του ανθρώπου. Μέσω της αγιοπνευματικής προσευχής η ροή του χρόνου παύει ν' ακολουθεί την συνήθη τροχιά, ο χώρος αποδεσμεύεται από περιοριστικές οριοθετήσεις. Είναι η στιγμή που η ανθρώπινη συνείδηση «κοινωνεί» των θείων ενεργειών του Θεανθρώπου.

«Ο μαθητής του αββά Βησσαρίωνα, αββάς Δουλάς, πηγαίνοντας με τον Γέροντά του δίψασε πολύ και του το είπε. Ο Γέροντας προσευχήθηκε, ευλόγησε το νερό της θάλασσας, που υπήρχε εκεί και ήπιε ο μαθητής νερό γλυκό. Θέλησε όμως να φυλάξει λίγο και για το δρόμο του. Ο Γέροντας τότε τον επετίμησε λέγοντας: «Ὁ Θεός ὤδε καί παντί ὁ Θεός»[13].

[1] Σχετικά με την θεωρία της «προσομοίωσης» βλ., Baudrillard Z., The procession of Simulacra στο Meenakishi Gigi Durham and Douglas M. Kellner, Media and Cultural Studies, Blackwell, U.K., 2006

[2] Γαϊτάνη Βασιλείου, Από την Επικοινωνία στην Κοινωνία, Σύγχρονες Θεωρίες Επικοινωνίας και Ορθόδοξος Επικοινωνιακή Θεολογία, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2008, σελ.73

[3] Για την έννοια της ελευθερίας του προσώπου βλ. σχ., Δεληκωνσταντή Κώστα, Το ήθος της Ελευθερίας, Φιλοσοφικές απορίες και Θεολογικές αποκρίσεις, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1997, σελ. 55-56 και 61-75. Ο Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης Ζηζιούλας γράφει: «Τό πρόσωπο δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ ὡς ἔνδοκοσμική ἢ ἀνθρωπιστική πραγματικότητα... τό ὄντως πρόσωπον, ὡς ἀπόλυτος ὄντολογική ἐλευθερία πρέπει νά εἶναι «ἄκτιστον», δηλαδή ἀδέσμευτο ἀπό κάθε «δεδομένο», περιλαμβανομένης καί τῆς ἰδίας της ὑπάρξεώς του» καί «Ὡς ἐκκλησιολογική ὑπόστασις ὁ ἄνθρωπος ἀποδεικνύει ἔτσι ὅτι αὐτό πού ἰσχύει διά τόν Θεόν μπορεῖ νά ἰσχύσει καί διά τόν ἄνθρωπον: ἡ φύσις δέν καθορίζει τό πρόσωπον· τό πρόσωπον κάμει τήν φύσιν νά ὑπάρχη· ἡ ἐλευθερία ταυτίζεται μέ τό εἶναι τοῦ ἀνθρώπου» (Ζηζιούλα Ι., Μητροπολίτου Περγάμου, «Ἀπό τό προσωπεῖον εἰς τό πρόσωπον. Ἡ συμβολή τῆς Πατερικῆς Θεολογίας εἰς τήν ἔννοιαν τοῦ προσώπου», στο ἔργο, Χαριστήρια πρὸς τιμὴν τοῦ Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνης Μελίτωνος, Πατριαρχικόν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, Θεσσαλονίκη 1977, σελ. 301 καί 315).

[4] Γαϊτάνη Βασιλείου, Από την Επικοινωνία στην Κοινωνία, σελ. 110.

[5] Αυτόθι, σελ. 105. Ο Ζ. Baudrillard γράφει σχετικά: «Τα ΜΜΕ και οι επίσημες υπηρεσίες πληροφόρησης διατηρούν απλώς την ψευδαίσθηση της πραγματικότητας. Όλα τα γεγονότα πρέπει να εξεταστούν απ' αρχής ειδάλλως κανείς θα συνειδητοποιήσει ότι όλα συνέβησαν με ιστορική καθυστέρηση, έχασαν το νόημά τους και ζουν μόνο μέσα από συμβολισμούς, δίνοντας της απαίσια εντύπωση του κιτς, του ρετρό και του πορνό την ίδια στιγμή, κάτι που κανείς στ' αλήθεια δεν δέχεται» (Baudrillard Ζ. The Procession of Simulacra, σελ. 477).

[6] Postman Neil, Τεχνοπώλιο, Η υποταγή του πολιτισμού στην τεχνολογία, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1999, σελ.25.

[7] Γαϊτάνη Βασιλείου, Η θεώρηση της «Παγκοσμιοποίησης» (Globalisierung) στον επικοινωνιολόγο Ulrich Beck και η υπέρβαση της «Επικοινωνιακής Θεολογίας», (Άνάτυπον έκ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πάν/μίου Αθῆνων, τόμος ΛΖ', Τιμητικόν ἀφιέρωμα εἰς ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΤΙΡΑΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ κ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ), ΑΘΗΝΑΙ 2002, σελ. 648.

[8] Νησιώτη Α. Νικ., Ἐνσάρκωσις καί Ἱστορική Πραγματικότης, Χριστιανικό Συμπόσιο 5', Αγγλία, Χριστιανισμός και ελευθερία, Αθήνα 1972, σελ. 39.

[9] Ο Β. Γαϊτάνης παρατηρεί: «Το θέαμα είναι έτσι, η έσχατη και πιο πλήρης «αποπλάνηση». «Επιφάνεια» και «φαινόμενο» είναι τα δύο κυρίαρχα σημεία του. Η «επιφάνεια» σημαίνει στο βάθος της, την «εξαϋλωμένη οντολογία», την αποχαύνωση της εξωτερικότητας, το δε «φαινόμενο» την πρωτοκαθεδρία του «φαίνεσθαι» έναντι του «είναι». Το «φαίνεσθαι» απολυτοποιείται ως «είναι» και αποπλανά το υποκείμενο, το οποίο όμως θέλει κατά βάθος να αποπλανηθεί», (Γαϊτάνη Βασιλείου, Από την Επικοινωνία στην Κοινωνία, σελ. 97-98).

[10] Ματσούκα Νίκου, Δογματική και Συμβολική Θεολογία Β', Έκθεση τῆς Ὁρθόδοξης Πίστης σέ ἀντιπαράθεση μέ τή δυτική χριστιανοσύνη, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 199. Σχετικά ο Επίσκοπος Διοκλείας Κάλλιστος Ware γράφει: «Ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ δηλώνει τήν ἐλεύθερη βούληση, τή λογική, τήν αἴσθηση τῆς ἠθικῆς ὑπευθυνότητος τοῦ ἀνθρώπου, τό καθετί δηλαδή πού μᾶς ξεχωρίζει ἀπό τή ζωική δημιουργία καί μᾶς καθιστά πρόσωπα. Ἡ εἰκόνα ὅμως ὑποσημαίνει καί κάτι περισσότερο ἀπ' αὐτά. Σημαίνει πώς εἴμαστε «γένος» τοῦ

Θεοῦ, συγγενεῖς Του. Σημαίνει πῶς μεταξύ Αὐτοῦ καί ἡμῶν ὑπάρχει ἕνα σημεῖο ἐπαφῆς καί ὁμοιότητας. Δέν εἶναι ἀγεφύρωτο τό χάσμα μεταξύ Δημιουργοῦ καί δημιουργήματος, ἐπειδή μέ τό νά εἴμαστε δημιουργημένοι κατ' εἰκόνα Θεοῦ, μπορούμε νά γνωρίζουμε τόν Θεό καί νά κοινωνοῦμε μαζί Του. Ἄν μάλιστα κάνουμε σωστή χρήση αὐτῆς τῆς ἱκανότητας γιά κοινωνία μέ τόν Θεό, τότε θά γίνουμε «ὡς» θεοί, θά ἀποκτήσουμε τή θεία ὁμοιότητα» (Ware Καλλίστου, Επισκόπου Διοκλείας, Ἡ Ορθόδοξη Εκκλησία, μτφρ. Ἰωσήφ Ροηλίδης, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1996, σελ. 346).

[11] Νησιώτη Α. Νικ., Ἐνσάρκωσις καί Ἱστορική Πραγματικότητα, Χριστιανικό Συμπόσιο 5', σελ.40.

[12] Παλούκα Παύλου, Ἡ Προσευχή ως Ψυχολογικό, Θρησκευτικό, Κοινωνικό καί Βιολογικό γεγονός καί ἡ Πολύπλευρη σημασία της, εκδ. Paulos, Αθήνα 1996, σελ. 16.

[13] Μωυσέως Μοναχού, Ἡ κοινωνία τῆς ἐρήμου καί ἡ ἐρημιά τῶν πόλεων, εκδ. Τήνος, Αθήνα 1987, σελ. 40-41.

<http://bit.ly/1clgjb3>